

Handläggare
Jonas Kunze
Telefon: 08-508 28 722**Till**
Miljö- och hälsoskyddsnämnden
2026-06-09, p. 13

Kunskapsunderlag regionalt återbruk

Förvaltningens förslag till beslut

1. Godkänna förvaltningens rapportering

Bakgrund

Miljö- och hälsoskyddsnämnden har under 2026 i uppdrag att i samarbete med kommunstyrelsen ”undersöka möjligheterna till och ansöka om finansiering för att tillsammans med regionala aktörer starta upp en pilotverksamhet för att testa etableringen av en storskalig återbrukscentral av byggmaterial”. Arbetet bygger vidare på ett liknande uppdrag som nämnden tillsammans med kommunstyrelsen och S:t Erik Markutveckling AB hade under 2025.

Bilaga 1 ”2025-11461 Kunskapsunderlag regionalt återbruk” är en sammanställning som tagits fram i syfte att ringa in frågan och möjliggöra samsyn mellan berörda parter om arbetets målsättningar, avgränsningar och viktigaste utmaningar.

Sammanfattning

Underlaget kartlägger kunskapsläget och de förutsättningar som krävs för att etablera en regional återbruksverksamhet för tunga byggnadselement – framför allt tunga byggnadsdelar av betong. I de FoU-projekt som staden varit med i (i första hand projektet Återhus) har intresset från producenter av stål- och limträbalkar att ta ansvar för återbruk (återtag, kvalitetssäkring, certifiering och försäljning) varit större än från betongbranschen. Möjligheterna att ett återbruk av stomdelar av stål eller limträ skulle uppstå på marknadsmässiga grunder bedöms som bättre än för betongdelar. Det är därför för stomdelarna av betong som en insats från staden som offentlig aktör kan ge störst tillkommande nytta, inte minst eftersom miljövinsterna av återbruk av betongdelar är betydande. Arbetet fokuseras därför tills vidare på just stomdelar av betong.

Bygg- och fastighetssektorn stod år 2021 för ca 11 miljoner ton koldioxidekvivalenter vilket motsvarar 22 % av Sveriges totala utsläpp. Sektorns klimatpåverkan behöver kraftigt minskas för att klimatmålen ska kunna nås. En grov uppskattning visar att omkring två miljoner ton betong rivs i Sverige varje år, vilket motsvarar cirka en miljon ton koldioxidutsläpp årligen. Idag krossas majoriteten av rivningsbetongen och återanvänds som ballast eller utfyllnad, eller deponeras om den är förorenad. Denna hantering av betongen utnyttjar bara en liten del av materialets inneboende värde och klimatpotential. Med ett ökat inslag av återbruk av tunga byggnadsdelar av betong skulle behovet av ny betong minska. På marknaden finns dock för närvarande ingen etablerad handelsplats för återbruk av tunga byggnadselement, även om efterfrågan växer.

Projektet Återhus (Vinnova-finansierat) har åren 2021-2026 demonstrerat att selektiv demontering, kvalitetssäkring och återmontering av betongstommar är tekniskt genomförbart. Den nya SIS-standard (SS 137105) för kvalitetssäkring, som väntas vara klar 2026, minskar osäkerheten i ansvarskedjan.

Metoder för icke-förstörande provning, 3D-scanning, digital kvalitetskontroll och återmontering finns och utvecklas snabbt.

För att återbruk ska uppstå utanför rena pilotprojekt behövs dock nya affärsmodeller, liksom skärpta krav på återbruk i plan- och markanvisningsprocessen. Bristen på lönsamma modeller hindrar idag storskalig implementering. Kostnadsökningarna i de tidiga projekten är främst kopplade till inlärningsfasen – med erfarenhet förväntas kostnaderna sjunka.

EU-lagstiftningen – Critical Raw Materials Act (2024) och den kommande Circular Economy Act (2026) – skapar en regulatorisk ram som främjar återbruk och ger incitament för cirkulära materialflöden.

På nationell nivå har Boverket tagit fram en vägledning för återbruk av bärverksdelar. Vägledningen ger en gemensam utgångspunkt för branschens aktörer, vilket är välkommet. Lagstiftningen om klimatdeklarationer kräver redovisning av CO₂-utsläpp från byggprodukter, vilket ger starka incitament för återbruk eftersom återbrukade delar anses ha nollutsläpp för tillverkningskedet (dvs. momenten råvaruförsörjning, transport och själva tillverkning).

Aktörer på kommunal och regional nivå kan skapa lokala mål, materialbanker och upphandlingskrav som främjar återbruk

Utmaningar

Ekonomiska utmaningar finns i första hand i att kostnaderna för provning, kvalitetssäkring och lagring ofta faller på de som levererar demonterade element, medan värdet skapas för mottagaren. Detta skapar en affärsmodell-obalans.

Tunga transporter, behov av stora lagringsytor och krav på buller- och dammhantering gör att hanteringen bör lokaliseras till existerande verksamhetsområden eller andra platser där negativ omgivningspåverkan inte riskerar att bli ett problem.

Avsaknad av tydliga ansvarsfördelningar och incitament för återbruk jämfört med återvinning försvårar investeringar.

Det saknas i dagsläget en etablerad köp- och säljkedja för återbrukade stommar. En marknadsplats måste byggas för att sammankoppla rivningsentreprenörer, återbrukare och byggprojekt.

Fysiska platsförutsättningar

En återbruksverksamhet för tunga byggnadsdelar bör lokaliseras nära stora transportstråk, men utanför tätorter för att minimera störningar. Ytan bör vara minst 1,5 hektar för att ge plats för mottagnings- och rangeringsytor, 3D-scanning och icke-förstörande provning, personalutrymmen/labbar, verkstadsutrymmen för rekonditionering, lagringsytor (inomhus/utomhus), samt eventuell krossningsutrustning. En storskalig anläggning bedöms kräva i storleksordningen fyra hektar yta.

Finansiering och genomförande

En koalition av intresserade parter byggs nu inom staden. Dialog förs på handläggarnivå med såväl stadsbyggnadskontoret som exploateringskontoret. Samverkan på högre nivå fördjupas i takt med att finansieringsmöjligheter konkretiseras.

Medel för utvecklingsprojekt kommer att sökas från Region Stockholm. I en utlysning med sista ansökan i september 2026 kan medel sökas för projekt inriktade på hållbar cirkulär samhällsbyggnad, i samverkan med regionala aktörer. Ett brett samarbete med flera förvaltningar och bolag inom staden kommer att eftersträvas.

Samtidigt inventeras nationella och internationella finansieringskällor – EU-program (t.ex. Horizon Europe), Vinnova, Energimyndigheten och Formas – för att säkra finansiering för storskalig demonstration och utveckling av gemensamma affärsmodeller.

Arbete med en ansökan från Horizon-programmet påbörjades under våren 2026. Utlysningen¹ finansierar projekt i storleksordningen 100 MSEK, och ställer krav på ett brett europeiskt deltagande. Samarbete har inletts med Helsingfors, Köpenhamn, Berlin och Barcelona samt ett antal forskningsaktörer. Sista dag för ansökan är 6 oktober.

För att en ansökan från staden – oavsett finansiär – ska vara konkurrenskraftig och effektivt kunna omsättas i faktiska insatser om finansiering erhålls behöver stadens förvaltningar som påverkar byggprocessen på systemnivå – i första hand stadsbyggnadskontoret och exploateringskontoret – tidigt involveras i utformningen och ta ledande roller i projektets genomförande. Även något/några av de byggande bolagen och förvaltningarna bör knytas till arbetet, med sikte på demonstration och genomförande. Förvaltningen arbetar systematiskt med att skapa en sådan intern koalition av intresserade parter.

Anna Hadenius
Förvaltningschef
Miljöförvaltningen

Malin Tappefur
Avdelningschef
Miljöförvaltningen

Bilagor

1. Bilaga 1 2025-11461 Kunskapsunderlag regionalt återbruk

---

¹ [“Introducing circular economy models in the construction sector, from buildings to city scale”](#)